

Latvijas Universitāte
Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte
Izglītības pētniecības institūts

Kristīne Kampmane, Antra Ozola, Lāsma Latsone

**Ārvalstu labās prakses piemēri skolēnu
lasītprasmes attīstībai *IEA PIRLS* pētījuma
perspektīvā**

Rīga 2024

Kristīne Kampmane, Antra Ozola, Lāsma Latsone

Ārvalstu labās prakses piemēri skolēnu lasītprasmes attīstībai *IEA PIRLS* pētījuma perspektīvā

Šajā izdevumā, balstoties uz ekspertu interviju analīzi, apkopota Īrijas, Polijas, Lietuvas un Igaunijas pieredze skolēnu lasītprasmes veicināšanā. Pētījuma mērķis ir sniegt informāciju un ieteikumus skolēnu lasītprasmes veicināšanai gan izglītības nozares praktiķiem, gan politiķiem Latvijā.

PIRLS ir Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācijas – *IEA* (*The International Association for Evaluation of Education Achievement*) Starptautiskais lasītprasmes novērtēšanas pētījums (*Progress in International Reading Literacy Study*), kas kopš 2001. gada ik pēc pieciem gadiem mēra 4. klases skolēnu lasītprasmi vairāk kā 50 pētījuma dalībvalstīs.

PIRLS pētījums Latvijā tiek īstenots, Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultātes Izglītības pētniecības institūta pētniekiem sadarbojoties ar Izglītības un zinātnes ministriju. Pētījuma vadītāja Latvijā - *Dr. sc. admin.*, profesore Antra Ozola.

Šis ir tematiskais izvilkums no izdevuma *Latvijas un ārvalstu labās prakses piemēri skolēnu lasītprasmes veicināšanai IEA PIRLS pētījuma perspektīvā. Metodiskais materiāls* (Ozola, Kampmane, Latsone 2024, ISBN 978-9934-527-70-8), ar kura pilno tekstu iespējams iepazīties Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultātes Izglītības pētniecības institūta mājas lapā <https://www.ipi.lu.lv/publikacijas-1/materiali-skolotajiem/>.

Izdevums izstrādāts ESF projekta Nr. 4.2.2.5/1/23/I/001 "Dalība starptautiskos izglītības pētījumos izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas attīstībai un nodrošināšanai" ietvaros.

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

SATURS

---

1. PĒTĪJUMA NORISE UN DALĪBNIKI	5
2. ZINĀŠANU PĀRBAUDE, SKOLOTĀJU KVALIFIKĀCIJA, IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGS UN GALVENĀS PROBLĒMAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ.....	6
2.1. Zināšanu pārbaude	6
2.2. Skolotāju kvalifikācija	9
2.3. Izglītības kvalitātes monitorings	10
2.4. Galvenās problēmas izglītības sistēmā	12
3. LASĪTPRASMES VEICINĀŠANA SKOLAS MĀCĪBU PROGRAMMĀS UN ATBALSTS SKOLĒNIEM AR GRŪTĪBĀM TEKSTPRATĪBĀ.....	13
3.1. Lasītprasmes veicināšana skolas mācību programmās	13
3.2. Atbalsts skolēniem	15
4. VALSTS UN VIETĒJĀ MĒROGA LASĪTPRASMES VEICINĀŠANAS AKTIVITĀTES UN DIGITĀLĀS LASĪTPRASMES VEICINĀŠANA	16
4.1. Lasītprasmes veicināšanas aktivitātes	16
4.2. Digitālā lasītprasme	18
5. VALSTU EKSPERTU SKAIDROJUMS PAR SKOLĒNU SASNIEGUMIEM UN IETEIKUMI.....	19
5.1. Skaidrojumi par savas valsts skolēnu lasītprasmes sasniegumiem	19
5.2. Ieteikumi tekstpratības sasniegumu paaugstināšanai valstī	20
6. SALĪDZINĀJUMVALSTU INFORMĀCIJAS APKOPOJUMS UN VISPĀRĒJIE SECINĀJUMI	22
6.1. Valstu salīdzinājuma kopsavilkums	22
6.2. Secinājumi	25
INTERNETA RESURSI PAPILDINOŠAS INFORMĀCIJAS IEGŪŠANAI	26
PIELIKUMS	27

1. PĒTĪJUMA NORISE UN DALĪBNIIEKI

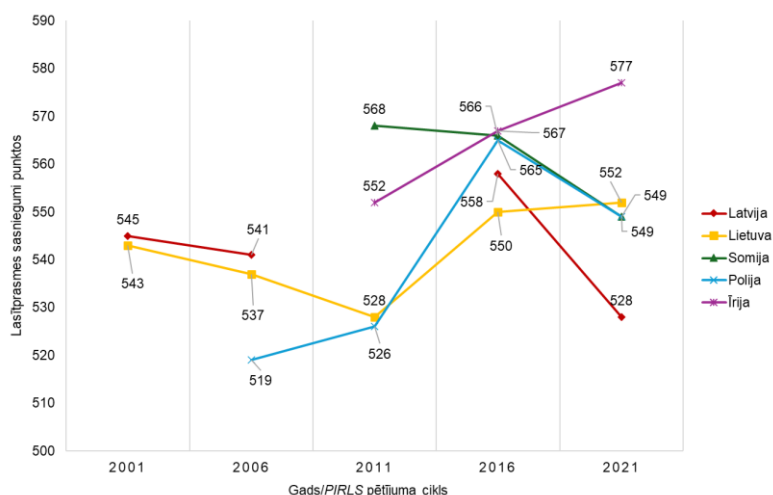
Nolūkā rast kontekstu skolēnu lasītprasmes sasniegumiem, kurus 10 gadu periodā no 2011. līdz 2021. gadam (divos *IEA PIRLS* pētījuma ciklos) ir uzrādījušas tādas *PIRLS* pētījuma dalībvalstis kā Lietuva, Polija un Īrija (skat. 1. attēlu), kā arī *OECD PISA* 2015., 2018., 2022. gada pētījuma ciklos – Igaunija, kuras skolēnu sasniegumi vērtējami kā ļoti augsti. Pētnieki veica daļēji strukturētas intervijas ar:

- Lietuvas rīcībpolitikas veidotāju institucionālajiem pārstāvjiem un izglītības pētniecības praktiķiem,
- Polijas izglītības pētniecības pārstāvjiem,
- Īrijas izglītības pētniecības pārstāvjiem un praktizējošu pedagogu,
- Igaunijas rīcībpolitikas veidotāju institucionālajiem pārstāvjiem un praktizējošu pedagogu.

Visas intervijas notika attālināti, izmantojot attālinātās saziņas platformas.

Pamatojoties uz intervijās iegūto informāciju, pētnieki veica tematisko analīzi, apkopojot ekspertu sniegto informāciju par šādām tēmām:

- Zināšanu pārbaude, skolotāju kvalifikācija, izglītības kvalitātes monitorings un galvenās problēmas izglītības sistēmā;
- Lasītprasmes veicināšana skolu mācību programmās un atbalsts skolēniem ar grūtībām lasītprasmē;
- Valsts un vietējā mēroga lasītprasmes veicināšanas aktivitātes, digitālās lasītprasmes veicināšana.
- Valstu pārstāvju skaidrojums skolēnu sasniegumiem un ieteikumi to veicināšanai.

1. attēls.

Salīdzinājumuvalstu rezultāti *PIRLS* pētījuma ciklos 20 gadu laikā¹

¹https://www.ipi.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/ipi/PIRLS_uzdevumu_met_odiskais_krajums.pdf

2. ZINĀŠANU PĀRBAUDE, SKOLOTĀJU KVALIFIKĀCIJA, IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGS UN GALVENĀS PROBLĒMAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ

2.1. Zināšanu pārbaude

Dažādām valstīm ir atšķirīga pieeja valsts līmeņa diagnosticējošo darbu izmantošanā lasītprasmes sasniegumu monitorēšanai.

Lietuvas pārstāvji uzsver: “Mēs ticam diagnostikai.” Lietuva jau kopš 2008. gada mērķtiecīgi strādā pie nacionālā līmeņa mācību sasniegumu diagnostikas. 2016. gadā diagnosticējošos darbus pildīja vairāk nekā 90% Lietuvas skolēnu, turklāt darīja to digitālā vidē. Diagnostikas darbu pamata uzdevums ir noteikt skolēna stiprās un vājās puses, kā arī identificēt skolēnus, kuriem nepieciešams papildus atbalsts. Šie diagnostikas darbi bija standartizēti, un sākumskolas posma lasītprasmes diagnosticējošais darbs tika salīdzināts ar *PIRLS* pētījuma rezultātiem. *IEA PIRLS* pētījumā izšķir 5 sasniegumu līmeņus, bet Lietuvas kvalitātes monitoringa diagnostikas darbā 4. klasēm tādi bija četri. Eksperti atzīst, ka, salīdzinot *PIRLS* 2021. gada pētījuma rezultātus ar 2023./2024. mācību gada diagnostikas darbu rezultātiem, var teikt, ka ir vēl nedaudz pieaudzis skolēnu skaits ar augstiem sasniegumiem, bet skolēnu skaits ar zemiem sasniegumiem palicis aptuveni tāds pats. Kā vēl vienu diagnostikas darba piemēru, kuru pilda skolēni Lietuvā, šis valsts pārstāvji min *Augstāko domāšanas prasmju testu*, kuru sākotnēji pildīja tikai 8. klašu skolēni, bet kopš pagājušā mācību gada tas pieejams arī 4. klašu skolēniem. Šis tests, lai arī prasa tekstpratību kā tādu, nav uzskatāms par tekstpratības vai jebkura cita mācību priekšmeta testu, tas ir vispārējs izglītības kvalitātes monitoringa darbs, kura rezultātus iespējams salīdzināt gan starp gadiem, gan arī novērtēt katra skolēna izaugsmi. Svarīgi piebilst, ka sākotnēji pret šo testu skolotāji izrādījuši pretestību un neizpratni, jo, viņuprāt, augstākie domāšanas procesi varētu būt attīstīti tikai augstu sasniegumu skolēniem. Šis tests pierādījis pretējo.

Igaunija, pretēji citu Eiropas valstu praksei, diagnostikas darbus pamatskolas posmā veic 4. un 7. klases rudenī, un tam ir divi galvenie iemesli: pirmkārt, skolas netiek noslogotas ar diagnostiku pavasarī un, otrkārt, ir iespējams novērtēt skolēna zināšanu līmeni pēc brīvlaika (sekojot teicienam, ka “zināšanas ir tas, kas paliek pāri, kad viss ir aizmirsts”). Šie diagnostikas darbi un 9. klases eksāmens valodā un literatūrā ir digitāli, bet pamatskolas eksāmens matemātikā un vidusskolas eksāmeni līdz šim tikuši organizēti “papīra” veidā.

Polijā šobrīd valda valsts līmeņa diagnosticējošos darbus noraidošs viedoklis – skolotāji tos nevēlas un skolas atsakās ieviest, jo uztver to kā potenciālu skolu kontroles mehānismu. Jebkura diagnostika pirms pamatizglītības posma beigām ir katras skolas individuāla iniciatīva.

Lietuvas pārstāvji atzīst, ka noslēguma eksāmeniem šobrīd nav būtiskas lomas kopējā izglītības sistēmā, skolēniem nav neviena nākotni izšķiroša (augstas likmes) eksāmena pirms 12. klases, bet dažādos mācību priekšmetos, ir dažādi nosacījumi, kuri ir jāizpilda, lai skolēns iegūtu vidējās izglītības apliecību. **Igaunijas** pārstāvji uzsver, ka vidusskolu Igaunijā var pabeigt ikviens, kurš atnāk uz eksāmenu, bet, lai iegūtu pamatizglītības apliecību, skolēnam ir jāizpilda puse no eksāmenā piedāvātajiem uzdevumiem. Tiesa, uzdevumus Igaunijā labo uz vietas skolās, tāpēc nav retums, ka no maksimāli iegūstamajiem 50 punktiem, 24 punktu nav nevienam, bet 25 ir visai daudziem. **Lietuvas** eksperti atzina, ka šobrīd Lietuvā notiek plašas diskusijas par to, ka būtu nepieciešams ieviest līdzīgus nosacījumus kādi ir Latvijā – ja skolēni nav sekmīgi nokārtojuši pamatskolas eksāmenu, viņiem nav iespējas iekļūt vispārējā vidusskolā, bet ir iespēja turpināt izglītību profesionālajā izglītībā, savukārt vidusskolā ieviest divpakāpju eksāmenus, kur daļu no noslēguma vērtējuma skolēns iegūst, beidzot 11. klasi, bet otru daļu – 12. klasē. **Polijas** pārstāvji norāda, ka Polijā pamatizglītības iegūšanas eksāmenu skolēni kārtot, beidzot 8. klasi (Polijā pamatizglītības ieguves periods ir 8, bet vidējās izglītības – 4 gadus garš). Šī eksāmena rezultāti ietekmē skolēna iespējas turpināt izglītību vidusskolā – ja eksāmeni nokārtoti neapmierinoši, tad nav iespējams mācīties pieprasītākajās vidusskolās. Visi pārbaudes darbi, kas bijuši pirms 8. klases ir skolas individuāla iniciatīva. Polijā līdzīgi kā Igaunijā vidusskolas beigšanas eksāmens nav tik būtisks kā pamatskolas, jo to var kārtot arī atkārtoti.

Īrijas pārstāvji min, ka kopš 2012. gada tiek realizēta diagnosticējošā testēšana 2., 4. un 6. klases skolēniem. Šīs testēšanas mērķis ir noteikt skolēnu zināšanu līmeni un organizēt nepieciešamo atbalstu. Testos tiek pārbaudīta skolēnu tekstpratība un zināšanas matemātikā. Beidzot 6. klasi, skolēnam nav nepieciešams kārtot valsts eksāmenus, ir iespēja izvēlēties tālāko izglītību, turpinot to zemākā cikla vidējā izglītības iestādē (*junior cycle education*), ja ir sasniegts 12 gadu vecums. Pabeidzot šo izglītības posmu (tas atbilst 7. – 9. klasi Latvijā), Īrijas skolēniem jākārtot valsts eksāmens, turklāt noslēguma vērtējumu veido gan sekmes šajā eksāmenā, gan arī skolēnu summatīvais vērtējums, kas iegūts mācību laikā, atsevišķās skolās tiek praktizēta arī skolēnu darbu portfolio vērtēšana. Pirms iestāšanās vidusskolā, kas var būt gan vispārējā, gan profesionālā izglītība, skolēniem nepieciešams apmeklēt “izlīdzinošo” gadu. Beidzot vidējo izglītību, nepieciešams kārtot vidējās izglītības iegūšanas eksāmenu, kurā iegūtais vērtējums ir noteicošs izglītības turpināšanai.

Lietuvas pārstāvji atzīst, ka starptautiskajiem pētījumiem ir bijusi tieša un netieša ietekme uz nacionālā līmeņa diagnostisko darbu sistēmas izveidi, kā piemēru minot, ka pēc dalības uzsākšanas *PIRLS* pētījumos tika pārtraukta skolēnu diagnosticēšana 2. klasē un ieviesta 4. klasē. Tieši dalība starptautiskajos izglītības pētījumos – *IEA PIRLS* un *OECD PISA*, ir veicinājusi politiķu un sabiedrības izpratni par lasītprasmes nozīmi. Kopš dalības šajos pētījumos, vairs nav diskusiju, piemēram, par to, ka “lasīšana ir kaut kas, ko daži cilvēki dara savā brīvajā laikā, sava prieka pēc”.

Savukārt **Igaunijas** pārstāvji izceļ Igaunijas Lasīšanas asociācijas ietekmi uz eksāmenu saturu. Gan pamatizglītības, gan vidējās izglītības posma beigās viens no eksāmeniem ir jākārtot dzimtajā valodā un literatūrā. **Igaunijas** eksperti arī atzīst, ka dalība *IEA* organizētajos starptautiskajos pētījumos ir salīdzinoši dārga un šī brīža

budžeta ietvaros nav apvienojama ar būtiskajiem ieguldījumiem nacionālā mēroga pētniecībā un diagnostikas sistēmu pilnveidē, tai skaitā digitalizācijā, tādēļ Igaunija šobrīd piedalās vienīgi *OECD* organizētajos izglītības pētījumos.

2.2. Skolotāju kvalifikācija

Visās pētījumā ietvertajās valstīs darbam skolotāja profesijā ir nepieciešama skolotāja kvalifikācijā. Tāpat kā Latvijā, arī citās valstīs par skolotāju var kļūt gan ikvienas jomas profesionālis, kuram jau ir augstākā izglītība, papildus apgūstot pedagoģiju, gan arī studējot tieši pedagoga profesiju.

Lietuvas eksperti uzsver, ka skolās tiek īstenots skolotāju profesionālās izaugsmes 5 pakāpju modelis, kur skolotājs var būt vai nu *Jaunais skolotājs*, *Skolotājs*, *Vecākais skolotājs*, *Skolotājs metodīķis* vai *Skolotājs eksperts*. Lai ieņemtu konkrēto amatu, skolotājiem tiek īstenota sertifikācija, kas notiek reizi 5 gados. Skolotājiem nav obligāts maģistra grāds, lai gan daudziem tāds ir.

Igaunijā visiem skolotājiem ir nepieciešams maģistra grāds un skolotāja profesionālā kvalifikācija.

Savukārt **Polijā** maģistra grāds nepieciešams sākumizglītības skolotājiem, bet vecāko klašu skolotājiem ir jābūt specializācijai priekšmetā (augstākajai izglītībai konkrētā mācību priekšmeta nozarē) un pedagoga kvalifikācijai.

Īrijā, līdzīgi kā Latvijā, topošie pedagogi var iegūt bakalaura (*undergraduate*) grādu pedagoģijā tajās augstākās izglītības iestādēs, kuras ir akreditējusi skolotāju padome (mācības ilgst 4 gadus), vai arī ar jau iegūtu augstāko izglītību kādā no nozarēm studēt izglītības zinātnes maģistrantūrā. Īrijas eksperti uzsvēra, ka skolotājiem obligāti jāreģistrējas skolotāju padomē, kura apstiprina saņemto kvalifikāciju un organizē skolotāju profesionalitātes līmeņa pārbaudes. Skolotāju profesijai Īrijā ir augsts prestižs, par ko liecina arī salīdzinoši lielais jauno pedagogu skaits, tāpēc arī prasības pretendentiem ir salīdzinoši augstas – ir jāsasniedz noteikti vērtējumi vidējās izglītības apliecībā vai arī jāiztur intervija.

2.3. Izglītības kvalitātes monitoringa

Lietuvas eksperti atzina, ka viņiem nav visaptverošas valsts mēroga izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas. Esošie monitoringa dati bieži nav pieejami publiski. Ministrijas pakļautības iestādes analizē datus un apkopo statistiku par diagnostikas un eksāmena darbiem, tāpat tiek apkopota statistika par skolēnu sekmēm un kavējumiem. Atsevišķas lielās pašvaldības veido savas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas. Piemēram, Viļņas pašvaldība, ir ieviesusi izglītības kvalitātes monitoringu savām pakļautības iestādēm, kurā vāc un analizē tos datus, kas palīdz pieņemt labākos lēmumus tieši Viļņas un apkaimes izglītības kvalitātes nodrošināšanas kontekstā.

Savukārt **Igaunijas** eksperti uzsver, ka “vēlmei pēc kvalitātes ir jānāk no iekšpuses”, runājot par publiski pieejamo kvalitātes monitoringa sistēmu *Izglītības acs*². Šajā portālā iespējams apskatīt gan skolas sasniegumu rādītājus, gan arī tādu informāciju kā skolā pieejamais atbalsta personāls, “mazo klašu” (attīstības centru bērnu ar grūtībām mācībās atbalstam) pakalpojums, realizētās izglītības programmas u.c. informāciju, kas saistīta ar izglītības kvalitāti. Papildus publiski pieejamajai statistikai, Igaunijā katra skola reizi piecos gados veic iekšējo novērtēšanu.

Polijā tika izstrādāta un ieviesta izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, taču pedagogu un izglītības darbinieku protesta dēļ šīs sistēmas darbība ir apturēta: “Šo sistēmu ieviesa laikā, kad notika plaši pedagogu protesti, kuru mazināšanai tika pieņemts lēmums atteikties no monitoringa sistēmas, kas tika uztverta kā birokrātisks slogs.” Aptaujātie eksperti atzina, ka sistēmai bija būtiski trūkumi, tā nevis atviegloja pedagogu ikdienu, bet uzlika papildu pienākumus, tāpēc šobrīd notiek darbs pie šīs sistēmas pilnveides, bet vēl netiek apspriesta tās darbības atjaunošana.

Īrijā izglītības kvalitātes monitoringa ietvaros tiek vākti dati gan par skolotāju un speciālistu pieejamību, gan skolēnu sasniegumiem. Publiski pieejami pārskati *Looking at our school*. Kvalitātes nodrošināšanas ietvaros reizi 5 līdz 7 gados notiek arī skolu inspekcijas jeb visas skolas novērtēšana.

Tāpat kā Latvijā, Lietuvas un Igaunijas pārstāvji norādīja, ka izglītības kvalitātes nodrošināšanas nolūkos notiek mērķtiecīgs darbs pie skolu tīkla efektivitātes. Ja **Igaunijā** tiek veidotas jaunas mācību iestādes – būvētas jaunas skolas, kurās pieejams jaunākais aprīkojums un prasmīgi, pieredzējuši skolotāji, tad **Lietuvā**, līdzīgi kā Latvijā, galvenais uzsvars tiek likts uz mazo skolu skaita samazināšanu, pakļaujot tās apkārtņē esošajām lielākajām skolām (tiek veidotas tādas kā filiāles). **Igaunijā** jaunās skolas tiek veidotas plānveidīgi, ņemot vērā esošo un prognozēto iedzīvotāju blīvumu, kā arī veidojot vienu spēcīgu valsts ģimnāziju katrā reģionā. Tuvākajā apkārtņē attiecīgi saglabājot tikai sākumskolas/pamatskolas. **Lietuva** skolu skaita samazināšanas rezultātā saskaras ar līdzīgām problēmām kā Latvijā – esošo skolu telpas nav piemērotas lielām klasēm, skolēniem nepieciešams mērot salīdzinoši tālāku ceļu uz skolu, kura nebūt nav tehnoloģiski vai ergonomiski pielāgota. Papildus tam, skolas, kuras ir likvidētas, bet kuru telpās saglabājas mācību process kādas lielākas skolas pakļautībā, savā ziņā pazūd no monitoringa datiem, jo tiek analizētas lielās skolas sasniegumu

---

² <https://www.haridussilm.ee/>

kontekstā. Tas var radīt maldīgu priekšstatu par izglītības kvalitātes izmaiņām konkrētās skolas rādītājos.

2.4. Galvenās problēmas izglītības sistēmā

Visas aptaujātās valstis atzina, ka pati būtiskākā problēma esošajā izglītības sistēmā ir pedagogu trūkums un pedagogu atalgojums. Papildus tam **Lietuvas** pārstāvji uzsvēra, ka viņiem trūkst modernu un mūsdienu prasībām atbilstošu skolu ēku, puda bažas par jaunās, tikko ieviestās izglītības programmas efektivitāti, kā arī atbalsta grupu trūkumu skolotājiem, kas palīdzētu viņiem efektīvāk risināt problēmas, kuras rodas ikdienas darbā.

Igaunijas pārstāvji uzsvēra skolotāju karjeras modeļa trūkumu, kā arī nepietiekamo skolēnu skaitu, kuri vēlētos pēc pamatskolas beigšanas mācīties arodu, tāpēc nav retums, ka profesionālajās skolās vairākums audzēkņu ir jau pieauguši cilvēki, kuri vēlas mainīt esošo vai iegūt kādu profesiju.

Polijas pārstāvji, tāpat kā Lietuvas pārstāvji kā vienu no būtiskākajām problēmām līdzās zemajam atalgojumam un zemajam profesijas prestižam minēja skolotāju atbalsta tīkla trūkumu.

Savukārt **Īrija** var lepoties ar skolotāju prestižu, tomēr, tāpat kā pārējās salīdzinājumvalstīs, Īrijā jaunie skolotāji bieži saskaras ar situāciju, kad viņi netiek pieņemti pamatdarbā, bet gan kā palīgi, tādējādi saņemot būtiski zemāku atalgojumu nekā tad, ja būtu pieņemti pamatdarbā. Kā papildus problēmu Īrijas eksperti minēja izglītības pieejamību – pieaugot pieprasījumam pēc augstākas izglītības un samazinoties piedāvāto vietu skaitam, palielinās to skolēnu skaits, kuri neizpilda nepieciešamos kritērijus iekļūšanai nākamajā izglītības posmā, tādējādi konkurences dēļ skolēni nespēj realizēt savu izglītības potenciālu.

3. LASĪTPRASMES VEICINĀŠANA SKOLAS MĀCĪBU PROGRAMMĀS UN ATBALSTS SKOLĒNIEM AR GRŪTĪBĀM TEKSTPRATĪBĀ

3.1. Lasītprasmes veicināšana skolas mācību programmās

Pēc tam, kad **Lietuvas** skolēni uzrādīja zemu sasniegumu *PIRLS* pētījuma 2011. gada pētījumu ciklā (528 punkti, kas sakrīt ar Latvijas skolēnu sniegumu *PIRLS* 2021. gada pētījumā, skat. 1. attēlu), tika ieguldītas lielas pūles skolēnu lasītprasmes veicināšanā. Tas ietvēra ne tikai sabiedrības izpratnes veidošanu par lasītprasmi kā pamata prasmi kvalitatīvas ikdienas dzīves nodrošināšanai, bet arī būtiskas izmaiņas mācību materiālu pieejamībā, uzmanības pievēršanu zēnu tekstpratības attīstībai un atbilstošam mācību saturam. Pēc 2011. gada skolām tika izstrādāta īpaša programma, kuras ietvaros tika nodrošināti datori, uzlabota piekļuve internetam. Kā viena no būtiskākajām izmaiņām bija mācību satura pārorientēšana no tekstpratības apguves literatūras stundās, balstoties uz literāriem tekstiem, uz tekstpratības apguvi pilnīgi visos mācību priekšmetos, izmantojot dažādus tekstu veidus – gan literāros, gan informatīvos, gan grafiskos: “Lasīšana nav tikai valodas stundā, lasīšana ir ikviena cilvēka ikdienas dzīvē.” Šobrīd ir pieejama plaša mācību literatūra ar dažāda veida uzdevumiem, kuru skolotāji var izmantot savās mācību stundās, lai īpaši pievērstu uzmanību skolēnu domāšanas procesu veicināšanai – prasmei analizēt, sintezēt, salīdzināt un kritiski izvērtēt. Lietuva regulāri aktualizē mācību saturu, pārorientējot prioritātes. Ja kopš 2011. gada galvenā prioritāte bija tekstpratība, un 2018. gadā tika ieviests tāds mācību saturs, kura galvenie uzsvāri tika likti uz teksta izpratni, lasītprasmes tehniku pilnvērtīgu apguvi, dažādu teksta veidu izmantošanu un lasīšanas metodiku, zināšanām literatūrā un kultūrā, tad šogad – 2024. gadā galvenā uzmanība tiek koncentrēta uz matemātikas un dabaszinību apguvi, kas, protams, nemazina tekstpratības nozīmi.

Aptaujātie **Igaunijas** izglītības sistēmas pārstāvji uzsvēra, ka Igaunijā standarts nosaka aptuveni 75% no obligāti apgūstamā satura, bet 25% ir katras skolas izvēle, kam vēltīt lielāku uzmanību. Ieviešot izmaiņas mācību saturā, Igaunija lielu uzmanību pievērš tam, lai izmaiņas būtu “evolūcija nevis revolūcija”. Igaunijas, tāpat kā Lietuvas un Īrijas izglītības sistēmās, uzsvārs tiek likts uz to, ka lasīšana nav kaut kas, kas saistīts tikai ar valodu: “Tas nav tikai valodas skolotāja uzdevums, bet visu skolotāju uzdevums.” Var teikt, ka mācību programmas ir tekstā balstītas (*text-based curriculum*). Literatūras un valodas stundās mācību satura galvenie uzsvāri ir prast lasīt ar izpratni, lietot pareizu valodu, mācēt izpaust savu viedokli rakstiski un mutiski situācijai piemērotā stilā, tiek akceptēta kompetencēs balstīta pieeja. Literatūras mācību stundu saturā līdz šim Igaunijā skolotājiem tika dota liela brīvība, tāpēc pārsvarā tika praktizēta skolēnu brīvās izvēles pieeja obligātajai literatūrai. Īpaši sākumskolā, lai arī ir paredzēta obligātā literatūra, un skolotāji sagaida, ka skolēni izlasīs vismaz 1 grāmatu mēnesī, skolēni paši

brīvi var izvēlēties, kas būs viņu “obligātā” literatūra. Aptuveni gadu Igaunijas lasītprasmes skolotāji tiek mudināti pievērst vecāko klašu skolēnu uzmanību arī klasikas darbiem, bet sākumskolā uzsvars ir uz skolēna paša interesi un lasītprieku. Eksperti atzīst, ka agrāko desmitgažu literatūras lasīšana jaunākajā vecumposmā, īpaši sākumskolā, var raisīt paliekošu nepatiku pret lasīšanu kā tādu, jo bieži skolēniem šī literatūra nav saprotama, tajā izmantots daudz vārdu, kuru nozīmi skolēni nezina. Igaunijas skolotāji, tāpat kā Latvijas skolotāji, uzsvēra nepietiekamo saturisko pārklājumu grāmatu izvēlē zēniem, īpaši pusaudžiem. Arī Igaunijā daudz biežāk jauno grāmatu autores ir sievietes, kuru darbos tiek risinātas meitenēm saistošas aktualitātes. Mēdz būt arī neveiksmīgi grāmatu vāku noformējumi, piemēram, pusaudžu zēniem adresēta grāmata iesieta vākos, kuriem ir rozā krāsu gamma ar ziediem. Tomēr iespēja skolēnam pašam izvēlēties obligāto literatūru tiek uzskatīta par būtisku priekšnosacījumu tekstpratības sasniegumiem.

Polijas eksperti uzsver lasītprasmes būtisko nozīmi mācību saturā tieši 1. – 3. klases skolēniem un atzīst, ka šobrīd plaši tiek diskutēts par obligātās literatūras sarakstiem un atbilstību mūsdienu bērnu vajadzībām. Polijas valodas un literatūras mācību programmas saturā galvenais uzsvars ir uz literārajiem tekstiem. Vēl joprojām skolās tiek praktizēta tāda obligātā literatūra, kuru sauc par *Izcilo poļu literatūras kanonu*, kurš, diemžēl, aizvien biežāk neinteresē nedz zēnus, nedz meitenes, turklāt viņi pat nesaprot, kas šajās grāmatās ir rakstīts. Iespējams, jau tuvākajā laikā būs atļauts šo literatūru papildināt ar tādu, kura interesē skolēnus, piemēram, jaunāko zinātnisko fantastiku. Iepriekšējās būtiskākās izmaiņas mācību saturā Polijā ieviestas 2017. gadā, tomēr tās maz ietekmējušas sākumskolas vecuma skolēnu mācīšanos. Kā vienu no nozīmīgākajām ietekmēm eksperti min prasību sagatavošanas klasēs skolēniem mācīt pamata lasītprasmes iemaņas – burtus, skaņas, lasīšanu un rakstīšanu. Būtiskas izmaiņas šobrīd tiek plānotas un tiks ieviestas no 2026. gada.

Īrijā, līdzīgi kā Latvijā, sākumskolas posmā skolēnus pārsvarā māca viens pedagogs. Šī pedagoga atbildība ir nodrošināt skolēna tekstpratību visos mācību priekšmetos un visu apgūstamo zināšanu integrēšana tekstpratības kontekstā. Jaunākās valodas mācību satura izmaiņas stājās spēkā pirms pieciem gadiem (2019. gadā). Jaunajā saturā tiek akcentēta tekstpratības trīs aspektu – runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas savstarpēji saistītā un nedalāmā loma. Ja agrāk katru no šīm prasmēm jeb aspektiem mācīja nesaistīti vienu ar otru, tad tagad skolēni apgūst kādu tematu, piemēram, stāstu, līdz pat 8 nedēļām, izmantojot visas trīs valodas jomas vienlaicīgi. Praktizējot rakstīšanu, tiek pievērstā uzmanība tekstveidei savukārt, praktizējot lasīšanu, tiek pievērstā uzmanība ne tikai skolēna tekstpratībai, bet arī lasīšanas tehnikai, aicinot skolēnus lasīt skaļi. Ja agrāk tika pamanīts, ka skolēni neprot veidot atstāstījumus par izlasīto, tad jaunais mācību saturs pievērš uzmanību arī šim aspektam – skolēniem ir iespēja regulāri praktizēt atstāstījumu veidošanu gan rakstiski, gan mutiski. Tādejādi jaunais saturs veido tādu kā kopēju izpratni par valodas nozīmi visos skolas mācību priekšmetos, turklāt, kā uzsver eksperti, ar tā palīdzību iespējams veicināt arī klases skolēnu savstarpējās sadarbības prasmes. Jaunais saturs paredz nozīmīgu lomu klasesbiedru sadarbībai – skolēni viens otram lasa priekšā, viens otram atstāsta, kā arī iesaistās viens otra vērtēšanā.

3.2. Atbalsts skolēniem

Lietuvā, līdzīgi kā Latvijā, tiek likvidētas speciālās mācību iestādes, un iespēju robežās skolēni tiek integrēti vispārizglītojošajās skolās. Tāpat kā Latvijas, arī Lietuvas un Igaunijas eksperti atzina, ka šāda skolēnu integrēšana rada risku, ka tiks pazemināti vidējie klases sasniegumi.

Igaunija sākotnēji atbalstu realizēja līdzīgi ka tas notiek Latvijā – par atbalsta apmēru un pieejamību bija atbildīgas pašvaldības, un šāds modelis ne vienmēr izrādījās pietiekami efektīvs. Šobrīd ir izveidota “mazo klašu” jeb attīstības centru sistēma skolās. Ja skolēns netiek līdz klases tempam, piemēram, matemātikā, tad šim skolēnam matemātikas stundas tiek organizētas pie speciālā pedagoga skolas attīstības centrā. Igaunijas pieredze rāda, ka šādā veidā ir iespējams paaugstināt vidējos mācību sasniegumus, jo, lai gan skolēniem ar mācību grūtībām sasniegumi nepieaug būtiski, tie pieaug pārējiem skolēniem un tādējādi pieaug arī vidējie sasniegumi.

Lietuvā skolēniem vajadzība pēc atbalsta tiek noteikta ar dažādām metodēm, un viens no atbalsta saņemšanas rādītājiem ir zemi rezultāti nacionālajā diagnostikas darbā.

Polijā joprojām ir saglabātas speciālās izglītības iestādes, kuras ir atbilstoši aprīkotas, tajās ir pieejami nepieciešamie speciālisti, un tās ir piemērotas skolēniem ar īpašām vajadzībām. Gadījumos, kad šādi skolēni nonāk vispārizglītojošajās skolās, parasti rodas grūtības gan ar speciālistu pieejamību, gan ar šo skolēnu iekļaušanu. Tā kā ir aizvien pieaugošāka tendence vispārizglītojošajās skolās nonākt skolēniem ar mācīšanās grūtībām vai traucējumiem, šobrīd tiek strādāts pie speciālistu, īpaši psihologu, pieejamības nodrošināšanas vispārīgajā izglītībā.

Īrijā tiek īstenotas vairākas aktivitātes skolēnu tekstpratības apguves atbalstam, bet viena no efektīvākajām skolēniem ar lasīšanas grūtībām, ir *Izlasī man grāmatu*, kur digitālajā vidē skolēnam ir iespējams klausīties grāmatas lasījumā un vienlaicīgi sekot līdz tekstam. Skolēnu, kuriem ir īpašas mācību vajadzības, iekļaušanas pamatuzdevums ir padarīt viņiem pieejamu katras mācību stundas saturu, kur bieži iespējams saņemt atbalstu, izmantojot digitālos līdzekļus mācību stundu laikā. Arī tādas iniciatīvas kā *Delivering Equality of Opportunity In Schools*, kas nodrošina plašu atbalstu, lai mazinātu izglītības nepieejamību, paredz, piemēram, vismaz divu speciālās izglītības pedagogu klātbūtni skolās, kuras īsteno iekļaujošo izglītību. No šī gada stājusies spēkā jauna tekstpratības attīstības stratēģija, kura ietver jaunus atbalsta pasākumus un jaunas iniciatīvas, tai skaitā īpašu uzmanību pievēršot dzimumu atšķirībām lasīšanas interesēs. Par speciālās izglītības programmām, kā arī atbalstu skolēnu integrēšanai, kopš 2004. gada Īrijā ir atbildīga Speciālās izglītības padome.³

Tāpat kā Latvijā, arī pārējās pētījuma dalībvalstīs skolās ir pieejami speciālās izglītības skolotāji, psihologi un sociālie pedagogi.

³ <https://www.gov.ie/en/organisation-information/b05378-special-education-section/>

4. VALSTS UN VIETĒJĀ MĒROGA LASĪTPRASMES VEICINĀŠANAS AKTIVITĀTES UN DIGITĀLĀS LASĪTPRASMES VEICINĀŠANA

4.1. Lasītprasmes veicināšanas aktivitātes

Lietuvas eksperti uzsver, ka būtiskākās izmaiņas sākušās pēc *PIRLS* pētījuma 2011. gada rezultātiem. Daudzās skolās sākumskolas izglītības posmā tika ieviesta lasītprasmes pilnveides programma, kura turpinās aizvien. Vēl joprojām tiek nodrošināts arī individuāls atbalsts tiem skolēniem, kuri nacionālajā diagnostikas darbā nerasniedz minimālo līmeni. 2018. gadā tika uzsākta programma *Pasākumi pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērnu lasītprasmes uzlabošanai*. Šī programma ietver: publikācijas interneta portālos par tekstpratības apguves veicināšanas labo praksi, zinātnisko un starptautisko pētījumu secinājumu atreferējumu radio un TV raidījumos, informāciju Izglītības ministrijas tīmekļa vietnē, tikšanos ar vecāku asociācijām, kā arī skolotāju kvalifikācijas celšanu par zemo sasniegumu mazināšanu, laicīgu diagnostiku un IKT rīku izmantošanu pamatzglītības procesā kā arī pasākumus zēnu lasītprasmes uzlabošanai. Lietuvā tiek veltīta uzmanība tam, lai skolotāji apgūtu datus izmantošanu izglītības plānošanā un organizēšanā un nostiprinātu atgriezenisko saiti praksē. Skolotājiem pieejams daudz metodisko materiālu, tālākizglītības kursu, piemēram, par IKT un virtuālās mācību vides izmantošanas tēmām. Nacionālā līmenī Lietuvā tiek organizēts ikgadējs pasākums *Visa Lietuva lasa bērniem* (balstīta programmā *Eiropas Savienība lasa*), kurā iesaistās gan grāmatu izdevēji, gan pārdevēji, gan bibliotēkas. Šajā pasākumā piedalās arī politiķi, tostarp arī prezidents. Tekstpratības materiāli tiek izstrādāti sadarbībā ar Eiropas lasītprasmes tīklu *ELINET*.⁴

Igaunijas eksperti uzsver, ka "lasītprasme nav tikai skolotāju uzdevums – tas ir visas sabiedrības uzdevums," un tāpēc var apgalvot, ka Igaunijā ir grāmatu lasīšanas kultūra – ir gan *Facebook* grupas, gan lasīšanas klubi, gan lasīšanas asociācija. Piemēram, Tallinā katrs jaundzimušais saņem savu pirmo grāmatu jau dzemdību namā un nākamreiz, uzsākot skolas gaitas. Skolēni jau pirmsskolā tiek vesti uz bibliotēkām, notiek aktīva sadarbība ar bibliotekāriem. Tieši bibliotekāri bieži ir tie, kuri veido lasītāko vai ieteicamo grāmatu sarakstus, kas pieejami ikvienam interesentam. Tiek organizētas nacionālās iniciatīvas vai konkursi ne tikai lasītājiem, bet arī grāmatu rakstītājiem un ilustratoriem. Grāmatas, kuras uzvarējušas šajās kategorijās, saņem īpašas uzlīmes, līdz ar to pircēji grāmatnīcās var šīs grāmatas atpazīt. Par nacionālā mēroga iniciatīvam pārsvarā var pateikties Igaunijas Lasīšanas asociācijai. Dažas no šīm aktivitātēm ir, piemēram, lasīšanas ligzdiņa, lasīšanas spēles, *Izmanto lasīšanas burvību* un citas.

---

⁴ <https://eaea.org/our-work/projects3/elinet-european-literacy-policy-network/>

Polijas eksperti atklāj, ka jaunākās sabiedriskās domas aptaujas liecina par augšupejošu tendenci iedzīvotāju lasīšanas paradumos (lasa biežāk). Parasti iniciatīvas organizē dažādas nevalstiskās organizācijas. Polijā, līdzīgi kā Lietuvā, ir iniciatīva *Visa Polija lasa bērniem* (balstīta programmā *Eiropas Savienība lasa*), bet, atšķirībā no Lietuvas, šīs iniciatīvas mērķis ir lasīšanā iesaistīt tieši vecākus, turklāt šāda veida akcijas notiek ne tikai pilsētās, bet arī mazāk apdzīvotos reģionos. Bērnu vecākiem tiek dāvinātas grāmatas, un viņus aicina bērniem lasīt priekšā katru dienu. Ir arī iniciatīvas, kuru ietvaros notiek Polijā pazīstamu personu publiski grāmatu priekšlasījumi – arī tie notiek gan pilsētās, gan ārpus pilsētām, vietējās bibliotēkās. Valsts līmenī ir plašs atbalsts bibliotēkām gan bibliotēku pieejamības nodrošināšanai, gan arī jaunāko grāmatu iegādei. Atbildot par iniciatīvām, Polijas eksperti uzsvēra, ka bibliotēkās tiek īpaši domāts par literatūru vīriešiem, esot pat iekārtoti atsevišķi “vīriešu” plaukti. Polijā ir arī vīriešu apvienības, kuras popularizē lasīšanu vīriešu un zēnu auditorijai.

Īrijā tiek īstenotas vairākas ar lasītprasmes veicināšanu saistītas aktivitātes, bet, iespējams, pazīstamākā ir *Pamet visu un sāc lasīt*⁵, kas šogad tika organizēta 26. aprīlī plkst. 12.00. Šīs iniciatīvas galvenais mērķis ir iedrošināt lasīt ikvienu savam priekam. Sākotnēji tā bija daļa no Eiropas Savienības iniciatīvas *Eiropas Savienība lasa*, bet tā turpina pastāvēt ik gadu vēl joprojām. Otra plaši pazīstama aktivitāte ir *Literacy Lift Off*, kura dažkārt tiek uzskatīta par intervences programmu. Atkarībā no skolas tā var tikt ieviesta kā regulāra lasīšanas nodarbība vai arī kā ar lasīšanu saistīta aktivitāte, kura notiek “akcijas” veidā, piemēram, vairākas nedēļas pēc kārtas katru dienu skolēniem skolā tiek organizētas īpašas lasīšanas stacijas, kurās pedagogu vadībā skolēni gūst daudzpusīgu lasīšanas pieredzi. Tāpat noris aktīva sadarbība starp sabiedrību un bibliotēkām, no kurām pazīstamākā akcija ir *Tiesības lasīt*. Šīs iniciatīvas mērķis ir popularizēt lasīšanu visu vecumu, dzimumu, etniskās piederības un reliģiskās pārliecības cilvēkiem. Īrijas eksperti atzīst, ka zēniem patīk sacensība, kā arī viņus biežāk nekā meitenes lasīt pamudina ārējie motivācijas avoti, tāpēc ikviena aktivitāte, kura ietver kādu sacensības aspektu un apbalvojumu, var nostrādāt efektīvi tieši zēnu auditorijai.

---

⁵ <https://euread.com/activity/drop-everything-and-read-ireland/> un <https://dropeverythingandread.ie/>

4.2. Digitālā lasītprasme

Visi eksperti atzina, ka vēl joprojām nav praksē ieviestas īpašas digitālās lasītprasmes apguves stratēģijas.

Īrijas pārstāvji atzina, ka šogad ir izdots jauns politisks dokuments ar nosaukumu *Ireland's Literacy, Numeracy and Digital Literacy Strategy 2024-2033: Every Learner from Birth to Young Adulthood*⁶. Šīs stratēģijas mērķis ir pilnveidot bērnu un skolēnu digitālo prātību, tostarp digitālo lasītprasmi. Atšķiras ekspertu viedokļi par to, vai digitālā lasīšana ir tas pats, kas drukātu tekstu lasīšana, vai – nē. Dažu valstu pārstāvji, tāpat kā intervētie skolotāji Latvijā, pauda neizpratni par to, ka skolēnus māca strādāt tikai ar drukātu tekstu, bet diagnostikas darbi, eksāmeni un pētījumi notiek digitāli, savukārt citi nesaskatīja būtisku atšķirību starp šīm vidēm.

Igaunijas eksperti citēja *OECD PISA* pētījuma rezultātus, kuros ticis secināts, ka skolēni, kuri grāmatas lasa drukātā formātā, uzrādījuši augstākus sasniegumus *PISA* digitālajā lasītprasmes testā nekā skolēni, kuri lasījuši digitālās grāmatas.

Polijas pārstāvji pat norādīja, ka skolotāji sākumskolas vecumposmā atsakās izmantot digitālus materiālus, viņiem pārsvarā nav pieejams dators mācību stundu laikā, skolās datorklases ir aprīkotas tikai datorikas priekšmeta nodrošināšanai, turklāt ne visās ir pieejams stabils un pastāvīgs interneta pieslēgums. Lai arī 4. klašu skolēni pagājušajā mācību gadā no skolām saņēma datorus lietošanai mājās, nekādas metodiskas vai sistemātiskas darbības pēc tam nesekoja.

Šī situācija ir pretēja **Īrijai**, kur digitālie materiāli ir plaši pieejami un digitālie rīki tiek izmantoti gan iekļaujošas, gan attīstošas vides nodrošināšanai klasē.

Lietuvas eksperti uzsvēra, ka skolēnu digitālā testēšana nacionālajā līmenī, kā arī mācību materiālu digitalizēšana un sistemātiskais, metodiski pareizais darbs ar digitāliem materiāliem pandēmijas laikā uzskatāms par vienu no iemesliem, kāpēc skolēnu sniegums *PIRLS* pētījuma 2021. gada ciklā, kurā skolēni pirmo reizi lasītprasmes testu pildīja digitāli, nepazeminājās, salīdzinot ar iepriekšējā cikla rezultātiem, kad testēšana notika, izmantojot drukātus materiālus. Eksperti norādīja, ka skolēni netiek gatavoti pētījumiem, bet tiek gatavoti nacionālajiem digitālajiem monitoringa un eksāmenu darbiem. Digitāli ir pieejami šo darbu piemēri – izmēģinājuma režīmā, kā arī iepriekšējo gadu uzdevumi. Nav retums, ka skolotāji izmanto šo sistēmu, lai gatavotu skolēnus gaidāmajiem testiem.

Domājot par digitālu tekstu pieejamību, visu valstu pārstāvji minēja, ka aizvien vairāk ir pieejamas grāmatas, kuras var klausīties jeb klausāmgrāmatas, turklāt Īrijas skolās tās tiek lietotas paralēli lasāmgrāmatām. Lietuvas un Igaunijas eksperti uzsvēra, ka skolēniem pieejamas digitālās bibliotēkas. Lietuvas eksperti teica, ka skolēniem digitālās grāmatas ir pieejamas par brīvu un viņi tās var izmantot mācību procesam, t.i., viņi var izvēlēties strādāt digitāli vai ar drukātajām mācību grāmatām.

---

⁶ <https://www.gov.ie/en/publication/3f341-towards-a-new-literacy-numeracy-and-digital-literacy/>

5. VALSTU EKSPERTU SKAIDROJUMS PAR SKOLĒNU SASNIEGUMIEM UN IETEIKUMI

5.1. Skaidrojumi par savas valsts skolēnu lasītprasmes sasniegumiem

Lietuvas eksperti uzsvēra: “Nevar teikt, ka skolēniem būtu bijusi izaugsme [attiecībā pret *PIRLS* pētījuma 2016. gada ciklu], tomēr mēs priecājamies, ka skolēni demonstrējuši stabili augstus sasniegumus,” neskatoties uz pandēmijas ietekmi. Tā kā Lietuva jau neatlaidīgi ir strādājusi pie mācību satura izmaiņām un lasītprasmes kā vispārējas prasmes pilnveidošanas kopš *PIRLS* 2011. gada ciklā konstatētajiem zemajiem rezultātiem (skat. 1. attēlu), un šo izmaiņu pozitīvo ietekmi Lietuvas skolēni demonstrēja jau 2016. gada *PIRLS* pētījuma rezultātos, var uzskatīt, ka šobrīd Lietuvas izglītības sistēma un lietuviešu skolēni apstiprina šo izmaiņu efektivitāti – 2021. gada *PIRLS* pētījuma ciklā, tāpat kā iepriekšējā, bija saglabājusies salīdzinoši zema atšķirība starp zēnu un meiteņu tekstpratību (aptuveni 20 punkti meitenēm par labu). Skolēni uzrādīja vienlīdz augstus rezultātus gan informatīvo, gan literāro tekstu pratībā, kas *PIRLS* pētījuma 2011. gada rezultātos bija lielākais “klupšanas akmens”. Lietuvas eksperti uzsver, ka to skolēnu skaits pieaugums, kuri ir demonstrējuši augstāko tekstpratības līmeni, nav nejaušība, jo šiem skolēniem kopš 1. klases bijusi iespēja mācīties pēc tāda mācību satura, kurš veidots, balstoties uz *PIRLS* pētījuma ietvarstruktūru, tātad ietvēris daudz vingrinājumu un piemēru augstāko domāšanas procesu (*higher-order thinking*) attīstīšanai.

Igaunijas eksperti joko, ka “ranga tabulas vienmēr atkarīgas no konkurentiem”, bet uzsver, ka augstie sasniegumi nav nejaušība. Tie ir gan skolotāju augstās izglītības, gan viņu mērķtiecīgas darbības, gan arī sabiedrības izpratnes par lasītprasmes nozīmi rezultāts. Nenoliedzami būtisks ir fakts, ka skolēniem jau agrīni ir pieejama grāmata, ka skolēni tiek mudināti lasīt to, kas viņiem patīk, un tādējādi viņiem iepatīkas lasīt grāmatas.

Tāpat kā Igaunijas, arī **Polijas** eksperti uzskata, ka panākumu atslēga ir skolotāju izglītībā, kā arī mācību saturā, kurš 1. – 3. klases līmenī būtisku uzmanību pievērš tieši lasītprasmes attīstīšanai. Kā papildu iemeslu augstajiem sasniegumiem Polijas eksperti min augsto poļu valodas lietojuma līmeni ģimenēs – 98% skolēnu, kuri piedalījās *PIRLS* pētījumos, poļu valoda ir gan mācību, gan arī mājās izmantotā valoda.

Īrijas eksperti kā vienu no galvenajām panākumu atslēgām uzskata skolas, skolotāju un sabiedrības kopējo izpratni par lasītprasmi, piekrītot Igaunijas ekspertu apgalvojumiem, ka sasniegumus nebūtu iespējams nodrošināt, ja lasītprasme būtu tikai literatūras skolotāja aktualitāte. Tāpat kā Polijas, arī Īrijas eksperti uzskata, ka viens no iemesliem augstajiem lasītprasmes rādītājiem ir sākumskolas izglītības standarts un lielais uzsvars uz visām trim valodas izmantošanas formām, kā arī tas, ka lasītprasmes apguve jau tiek sākta pirmsskolā, no 5 gadu vecuma Polijā un 4 gadu vecuma Īrijā (obligātais izglītības ieguves vecums gan sākas no 6 gadiem – 1. klase).

5.2. Ieteikumi tekstpratības sasniegumu paaugstināšanai valstī

Lietuvas eksperti rekomendē ļoti lielu uzmanību pievērst agrīnai diagnostikai un intervencei, īpaši tiem skolēniem, kuri uzrāda zemu sasniegumu. Kā otru būtiskāko ieteikumu eksperti nosauc atstumtības un nevienlīdzības mazināšanu gan vienas klases ietvaros, gan starp klasēm vienā skolā, gan arī starp skolām dažādos reģionos, īpaši pievēršot uzmanību atbalsta personāla, digitālu mācību materiālu un dažādu tehnoloģiju pieejamībai, kas ietver gan digitālās tekstpratības pilnveidi, gan arī rīkus tās vērtēšanai un pašnovērtēšanai. Tiek uzsvērta arī dažādo iniciatīvu – konkursu, aktivitāšu, nozīme ne tikai katra skolēna, bet arī sabiedrības izpratnes veicināšanā par labas lasītprasmes lomu ikdienas dzīvē. Redzot skolēnu sasniegumu izaugsmi vecāku lasītprīka pieauguma kontekstā, Lietuvas pārstāvji mudina ikvienu valsti iesaistīt vecākus izglītojošās nodarbībās un pasākumos, lai popularizētu lasīšanas kā vērtīga hobijs nozīmi.

Igaunijas eksperti iesaka visas izmaiņas izglītības sistēmā un programmās balstīt iepriekšējos sasniegumos, ejot evolucionāru nevis revolucionāru ceļu. Koncentrējoties uz kompetencēm, neaizmirst par faktisko saturu, saglabājot līdzsvaru starp tradicionālo un moderno. Cik vien iespējams agrīni skolēnos rosināt lasītprīka attīstību.

Arī **Īrijas** un **Polijas** eksperti norāda uz lasītprīka jeb pozitīvas attieksmes pret lasīšanu nozīmi jau agrīnā vecumā kā priekšnosacījumu augstākām sekmēm vēlāk, izceļot arī atgriezeniskās saites nozīmi, kā būtisku lasītprīka un izpratnes par izaugsmi faktoru. Lai arī Polijā jaunākā literatūra nav iekļauta obligātajā mācību saturā, eksperti norāda, ka tieši literatūra, kura skolēnus aizrauj un raisa emocionālu piesaisti būs tā, kura veicinās lasīšanas sasniegumus. Papildus, balstoties *PISA* pētījuma rezultātos, Polijas pārstāvji uzsver, ka ir nepieciešams uzmanīgi veikt izmaiņas izglītības sistēmā. Polijai, ieviešot 8 gadu garu pamatizglītību un 4 gadus garu vidējo izglītību, kas ietver gan vispārējo gan profesionālo izglītību, jaunākie rezultāti *PISA* pētījumā nebija iepriecinoši, salīdzinot ar iepriekšējiem pētījuma cikliem, kuru laikā Polijā pamatizglītība bija 9 gadus, bet vidējā – 3 gadus ilga.

Īrijas eksperti atsevišķi izceļ piemērotas literatūras atrašanu un lasīšanas pieredzes nodrošināšanu tiem skolēniem, kuriem nepatīk lasīt literārus darbus. Eksperti norāda, ka nevajadzētu mūsdienās praktizēt tādas vecmodīgas mācību metodes, kur visi skolēni klasē ir spiesti lasīt vienu un to pašu, jo mūsdienās ir tik daudz iespēju atrast katram to, kas palīdzēs viņam sasniegt lielāku izaugsmi tekstpratībā – ja nepieciešams, tad kāds var lasīt par princesēm, bet kāds cits – internetā publikāciju par tehnoloģijām. Papildus tam, Īrijas eksperti iesaka vecākiem darīt visu iespējamo, lai pievērstu skolēna uzmanību tekstam un valodai, tas var ietvert gan, piemēram, pavārgrāmatas pieejamību, gan arī ģimenes notikumu laika līniju un jebkuras citas aktivitātes, kurās iesaistīta drukātā un sarunvaloda. Protams, kā viena no efektīvākajām vecāku iesaistēm, tiek uzsvērta priekšā lasīšana, pat tad, ja tas notiek no grāmatām, kurās nav neviena drukāta vārda, tikai attēli, jo “arī attēli ir teksts”. Savukārt pedagogiem un skolām eksperti iesaka “būt uz viena viļņa” ar tekstpratību, visiem kopīgi strādājot tieši uz šo mērķi – pilnveidot

skolēnu tekstpratību visas dienas garumā, visos mācību priekšmetos, veidojot pozitīvu attieksmi pret lasīšanu, iesaistot lasīšanā un dodot skolēniem iespēju piedzīvot pozitīvu atgriezenisko saiti.

6. SALĪDZINĀJUMVALSTU INFORMĀCIJAS APKOPOJUMS UN VISPĀRĒJIE SECINĀJUMI

6.1. Valstu salīdzinājuma kopsavilkums

Salīdzinājumuvalstu ekspertu sniegtās informācijas kopsavilkums dots 1. tabulā.

Salīdzināšanas kritērijs	Lietuva	Igaunija	Polija	Īrija
Zināšanu pārbaude un monitorings	Standartizēta testēšana 4. klasē, kas balstīta uz tekstpratību, saskaņā ar prasmēm, kuras skolēnam jāprot demonstrēt, beidzot 4. klasi. Nav publiski pieejamas monitoringa sistēmas.	Standartizēta testēšana, uzsākot 4. un 7. klasi, kurā pārbauda skolēna prasmi: <ul style="list-style-type: none"> • paust viedokli un pamatot to, • novērtēt savas prasmes, • tekstpratībā – mutvārdos un rakstiski, • pielietot vienu svešvalodu ikdienas situācijā. Igaunijas izglītības informācijas portāls <i>Haridussilm</i> ir monitoringa publiski pieejamā daļa	Nav standartizētas testēšanas. Nav publiski pieejamas monitoringa sistēmas.	Standartizēta testēšana tekstpratībā un matemātika 2., 4., un 6. klases noslēgumā. Publiski pieejami izglītības monitoringa pārskati par iepriekšējiem gadiem.
Izglītības iedalījums pēc klasēm (gadiem)	Sākumizglītība – 1. – 4. klase, parasti māca viens skolotājs visus vai gandrīz visus priekšmetus. Pamatizglītība – 5. – 10. klase (<i>pagrindinė mokykla</i>). Ģimnāzija – 9. – 12. klase vai profesionālā izglītība – 11. – 12. klase. Obligātā izglītība no 6 – 16 gadiem (no 1. – 10. klasei).	Sākumskolas 1. posms – 1. – 3. klase. Sākumskolas 2. posms – 4. – 6. klas. Pamatskola – 7. – 9. klas. Ģimnāzija vai valsts ģimnāzija 10. – 12. klase. Obligātā izglītība no 6 līdz 18 gadiem.	Sākumskola – 1. – 3. klase, parasti viens skolotājs māca visus vai gandrīz visus priekšmetus. Pamatizglītība – 4. – 8. klase, katru priekšmetu māca atsevišķs priekšmeta skolotājs. Vidējā vai vidējā profesionālā izglītība – 9. – 12. klase. Obligātā izglītība no 6 līdz 18 gadiem.	Sākumskola – 1.-6. klase, var būt arī apvienotās klases, kur vienā telpā ir skolēni no dažādiem šo klašu līmeņiem. Jaunākais vidusskolas posms – 7. – 9. klase. Vecākais vidusskolas posms vai profesionālā izglītība – 10. – 12. klase. Obligātā izglītība no 6 līdz 16 gadiem (no 1. – 9. klasei).
Lasītprasmes apguves uzsvāri sākumskolā	Divas galvenās jomas: lasīšanas tehnika un teksta izpratne (apzināta lasīšana), kas sadalīta sīkāk – lasīšanas prasmes, lasīšanas funkcijas un literāro un neliterāro tekstu lasīšana. Tiek likts uzsvārs uz literatūras un kultūras pamatzināšanām.	Spēja skaidri un būtiski izteikties, ņemot vērā situācijas un partnerus komunikācijā; izklāstīt un pamatot savu nostāju; lasīt un izprast informāciju un literatūru; rakstīt dažāda veida tekstus, izmantojot atbilstošus lingvistiskos līdzekļus un piemērotu stilu; par prioritāti izvirzīt pareizu valodas lietojumu un bagātu ekspresīvo valodu.	Lasīšana tiek atzīta par spēju saprast, izmantot un reflektīvi apstrādāt tekstus, tostarp ar kultūru saistītus tekstus. Tiek uzsvērtā skolēna intereses raisīšana par lasīšanu un grāmatu pieejamības nodrošināšana. Nav atsevišķa standarta tikai lasītprasmes apguvei vai pilnveidei, bet mācību saturā ir neliels uzsvārs uz lasīšanu ar izpratni, liels uzsvārs uz	Izšķir 3 virzienus: <ul style="list-style-type: none"> • runāšana, • lasīšana, • rakstīšana. Akcentējot komunikatīvu attiecību veidošanu, izmantojot valodu, valodas saturu un struktūras izpratni, valodas izpēti un lietošanu.

Salīdzināšanas kritērijs	Lietuva	Igaunija	Polija	Īrija
	Nav atsevišķa standarta tikai lasītprasmes apguvei vai pilnveidei, bet mācību saturā ir liels uzsvars uz lasīšanu ar izpratni, literāru tekstu lasīšanu, neliels uzsvars uz informatīvu tekstu lasīšanu, kā arī lasīšanu priekam. Mācību saturā netiek pievērsta īpaša uzmanība digitālu tekstu lasīšanai, daļēji pievērsta uzmanība informācijas meklēšanas un kritiskas izvērtēšanas prasmēm.	Nav atsevišķa standarta tikai lasītprasmes apguvei vai pilnveidei, bet mācību saturā ir liels uzsvars uz lasīšanu ar izpratni, dažādu teksta veidu lasīšanu un lasītprīeku. Mācību saturā tiek pievērsta īpaša uzmanība digitālu tekstu pieejamībai un izmantošanai, pievērsta uzmanība arī informācijas meklēšanas un kritiskas izvērtēšanas prasmēm.	literāru un informatīvu tekstu lasīšanu, nav uzsvara uz lasīšanu priekam. Mācību saturā daļēji tiek pievērsta uzmanība digitālu tekstu lasīšanai, arī informācijas meklēšanas un kritiskas izvērtēšanas prasmēm.	Nav atsevišķa standarta tikai lasītprasmes apguvei vai pilnveidei, bet mācību saturā ir liels uzsvars uz lasīšanu ar izpratni, literāru un informatīvu tekstu lasīšanu, kā arī lasīšanu priekam. Jaunajā lasītprasmes stratēģijā ir pievērsta uzmanība stratēģiju mācīšanai digitālu tekstu lasīšanai, daļēji pievērsta uzmanība arī informācijas meklēšanas un kritiskas izvērtēšanas prasmēm.
Skolotāja kvalifikācija	Vismaz bakalaura grāds. Uzsvars uz profesionālo pilnveidi, ir skolotāju karjeras modelis. Sertifikācija (kvalifikācijas apliecinājums) vismaz reizi piecos gados.	Maģistra grāds un skolotāja profesionālā kvalifikācija. Citas personas, kuras atbilst skolotāja izglītības nosacījumiem un vēlas darboties skolotāja profesijā, savu piemērotību profesijai var apliecināt, piesakoties kvalifikācijas ieguvei ar profesionālās asociācijas <i>Eesti Õpetajate Liit</i> (Igaunijas skolotāju asociācija) starpniecību.	Maģistra grāds un skolotāja profesionālā kvalifikācija sācumizglītības skolotājiem. Augstākā izglītība un skolotāja profesionālā kvalifikācija pamatskolas skolotājiem. Skolotājiem nav pienākuma apmeklēt dažāda veida profesionālās pilnveides kursus, kursu apmeklējums ietekmē viņu karjeras iespējas. Skolotājiem skolās ir jāpiedalās semināros, kas veltīti tādiem jautājumiem kā formatīvā vērtēšana, personības attīstība, sadarbība ar vecākiem un pirmā palīdzība.	Bakalaura grāds izglītībā (4 gadi) bakalaura grāds specialitātē un profesionālā maģistra programma izglītības zinātnēs (2 gadi). Pilnībā kvalificēti skolotāji nav spiesti piedalīties profesionālajā izaugsmē, bet tiek mudināti to darīt ar Pedagogu profesionālās attīstības dienesta (PDST), Nacionālās speciālās izglītības padomes (NCSE) un valsts mēroga izglītības centru tīkla atbalstu. Obligāta ir skolotāja mentora programma jauniešiem skolotājiem.
Mācību semestra sākums un beigas	Sākas septembrī, sadalīts divos semestros, beidzas jūnijā.	Sākas septembrī, sadalīts divos semestros, beidzas jūnijā.	Sākas septembrī, beidzas jūnijā, divi semestri ar ziemas pārtraukumu.	Sākums septembrī, beigas jūnijā, divi semestri ar brīvdienām ziemā un vasarā.

6.2. Secinājumi

Visas izglītības sistēmās saskaras ar līdzīgiem izaicinājumi, kurus radījusi ne tikai COVID-19 pandēmija, bet arī ilgstošas problēmas izglītības piemērošanā darba tirgus prasībām, kā arī pedagoga profesijas prestižs. Domājot par skolēnu sagatavotību digitālajam laikmetam, jāatzīmē, ka Igaunijas un Īrijas skolēni apsteidz Latvijas, Lietuvas un Polijas skolēnus. No sniegtās informācijas iespējams secināt, ka Polijas skolēni šajā ziņā pagaidām ir vissliktākajā situācijā.

Apkopojot visus ekspertu intervijās izskanējušos ieteikumus, var izcelt šādus galvenos punktus:

- Pozitīvas attieksmes pret lasīšanu veicināšana.
- Emocionālās piesaistes un iesaistes veicināšana lasīšanas procesā.
- Rutīnas un tādas vides izveide, kurā katrs skolēns var kļūt par daļu no lasīšanas kopienas.
- Tādas literatūras izvēle, kas atbilst dažādām gaumēm, klasiku atstājot lasīšanai vecākajās klasēs.
- Uzmanības pievēršana agrīnai diagnostikai un tai sekojošās intervences efektivitātei.
- Biežas un skaidras atgriezeniskās saites sniegšana, kas palīdz skolēniem apzināties savas stiprās un vājās puses.
- Ciešas sadarbības ar ģimenēm veidošana un izpratnes par ģimenes būtisko lomu bērna lasītprasme veicināšana.
- Lasītprasmes iniciatīvu sabiedrībā atbalstīšana un rosināšana.

INTERNETA RESURSI PAPILDINOŠAS INFORMĀCIJAS IEGŪŠANAI

Valsts	Saturs	Adrese
Īrija	Īrijas oficiālā valdības mājaslapa, kurā iespējams atrast visu oficiālo informāciju par jebkuru valdības pārvaldības jomu Īrijā	https://www.gov.ie/
Īrija	Īrijas skolotāju padomes mājaslapa	www.teachingcouncil.ie/
Igaunija	Igaunijas izglītības ministrijas mājaslapa	www.hm.ee/
Igaunija	Pamatskolas mācību saturs angļu valodā	https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524092014014/consolide
Igaunija	Lasīšanas asociācijas mājaslapa	https://lugemisyhing.ee/en/
Lietuva	Informācija par Lietuvas izglītības standartu <i>Skola 2030</i>	www.mokykla2030.lt/
Lietuva	Izglītības un sporta ministrijas mājaslapa	https://smsm.lrv.lt/en/sector-activities/education_1/
Polija	Informācija angļu valodā par Polijas izglītības sistēmu	eurydice.org.pl/brepo/panel_repo_files/2021/10/07/rnai4w/the-system-of-education-in-poland-online-new.pdf
PIRLS dalībvalstis	Nacionālo pētījumu centru sniegtā informācija par valsts izglītības sistēmu	https://pirls2021.org/encyclopedia/
Visas valstis	ES oficiālais statistikas portāls	eurydice.eacea.ec.europa.eu
Visas valstis	Eiropas Komisijas portāls	op.europa.eu/

PIELIKUMS

Būtiskākās informācijas apkopojums par Īriju, Poliju un Lietuvu no *PIRLS 2021* pētījuma enciklopēdijas⁷, ko snieguši nacionālie pētījuma centri, parādīts 2. tabulā. Šis kopsavilkums papildina intervijās gūto informāciju par valstu izglītības sistēmām un pielietotajām praksēm un sniedz *COVID-19* pandēmijas ietekmes subjektīvu novērtējumu uz sasniegumiem *PIRLS 2021* pētījumā. Šajā tabulā nav ietverta Igaunija, jo, kā tika minēts iepriekš, Igaunija nepiedalās *IEA* organizētajos pētījumos.

2. tabula.

PIRLS 2021 enciklopēdijā⁷ ietvertās informācijas apkopojums par Lietuvu, Poliju un Īriju

Kategorija	Lietuva	Polija	Īrija
Lasišanas mācību saturam izvirzītie uzdevumi	Lietuvas izglītības programmā lasišanas apguve ir integrēta dzimtās valodas mācību saturā. Tās mērķis ir attīstīt skolēnu klausīšanās, runāšanas, lasišanas un rakstīšanas prasmes, galveno uzmanību pievēršot izpratnei un izteiksmes prasmēm. Līdz 4. klasei skolēniem jāspēj lasīt literārus un neliterārus tekstus izteiksmīgi un ar izpratni. Mācību programma ir sadalīta divās galvenajās jomās: lasišanas tehnika un teksta izpratne, kas uzsver apzinātu lasīšanu, un literatūras un kultūras pamatzināšanas.	Poļu valodas pamatprogrammā uzsvārs tiek likts uz komunikācijas prasmju attīstīšanu lasīšanā, rakstīšanā un runāšanā. Lasišana tiek uzskatīta par līdzekli, kas palīdz skolēniem izprast literatūru un attīstīt viņu izziņas un estētiskās spējas. Mācību programmas mērķis ir iesaistīt skolēnus darbā ar dažādiem tekstiem un veicināt viņu spēju tos analizēt un interpretēt. Mācības rosina skolēnus iepazīties ar poļu literatūru un kultūru, kā arī ar starptautiskiem darbiem.	Īrijā 2015.-2019. gadā tika ieviesta Sākumskolas valodas mācību programma (<i>Primary Language Curriculum - PLC</i>), kurā galvenā uzmanība pievērsta gan angļu, gan īru valodas attīstībai. Mācību programmā uzsvērta valodas loma, palīdzot bērniem izprast pasauli un veicinot sociālo mijiedarbību. Tās mērķis ir integrēt valodu mācīšanu tā, lai veicinātu prasmju pārnesi starp abām valodām, ļaujot bērniem kļūt par prasmīgiem komunikācijas dalībniekiem gan īru, gan angļu valodā.
Lasišanas mācību saturā uzsvērtie sasniedzamie mērķi	Mācību programmas mērķis ir veicināt lasīšanu gan izziņas, gan emocionālajai attīstībai. Tā rosina skolēnus kļūt par brīvi lasošiem lasītājiem, kas spēj saprast, analizēt un novērtēt tekstus. Galvenie mērķi ir dot skolēniem iespēju saprast un baudīt literārus un neliterārus	Galvenais mērķis ir attīstīt skolēnu lasītsprieku un izpratni, ļaujot viņiem jēgpilni mijiedarboties ar tekstiem. Mācību programma rosina lasīt, lai gūtu zināšanas, prieku un iesaistītos kultūras norisēs. Pamatizglītības beigās skolēniem būtu jāspēj izvērtēt, interpretēt un	Mērķis ir atbalstīt bērnus, lai viņi kļūtu par pārliecinātiem komunikatoriem, kas prot izteikties gan angļu, gan īru valodā. Mutvārdu valodas attīstība kā pamats lasītprasmes un saziņas prasmēm. Mācību programmas mērķis ir veicināt mīlestību pret lasīšanu, mudinot skolēnus pētīt

⁷ <https://pirls2021.org/encyclopedia/>

Kategorija	Lietuva	Polija	Īrija
	tekstus, uzlabot spēju izteikt emocijas un ar lasīšanas palīdzību iegūt kultūras izpratni. No skolotājiem tiek sagaidīts, ka viņi iesaistīs skolēnus dažādas lasāmvielas lasīšanā, palīdzot viņiem iemācīties izvērtēt saturu un izteikt viedokli par literārajiem darbiem.	kritiski iesaistīties tekstu lasīšanā. Poļu valodas izglītības mērķis ir stiprināt skolēnu saikni ar nacionālo kultūru, vienlaikus sagatavojot viņus arī globālās literatūras apguvei.	tekstus, lai gūtu prieku un mācītos. <i>PLC</i> veicina arī bērnu dzimtās valodas iekļaušanu un atzīst valodu daudzveidības nozīmi klasēs.
Lasišanas mācību saturā uzsvērtās prasmes	Lietuvas skolēni attīsta prasmes divās galvenajās jomās: 1) lasīšanas tehnika, kas ietver lasīšanas plūdumu, izteiksmīgumu un izpratni, un 2) literatūras un kultūras pamatzināšanas, kas ietver literāro darbu interpretāciju, tēmu identificēšanu un emocionālu attieksmi pret varoņiem. Skolēni mācās lasīt gan klusi, gan skaļi, pārfrāzēt, analizēt un apspriest dažādus tekstus. Viņi arī pēta lasīšanas izglītojošās, izziņas un emocionālās funkcijas un praktizējas vērtēt tekstus, pamatojoties uz personīgām reakcijām un teksta analīzi.	No skolēniem tiek sagaidīts, ka viņi attīstīs dažādas prasmes, tostarp tekoši lasīt, spēš apkopot un pārfrāzēt tekstus, noteikt galvenās tēmas, analizēt tēlus un notikumus. Neatņemama mācību programmas sastāvdaļa ir tādas prasmes kā kritiskā domāšana, kopsavilkuma veidošana un radoša rakstīšana. Skolēni iepazīstas gan ar poļu, gan starptautisko literatūru, analizējot tās struktūru, tēmas un kultūras kontekstu. Mācību programma mudina skolēnus apzināties lasīšanas estētiskās un izziņas funkcijas un novērtēt gan literāros, gan informatīvos tekstus.	Īrijas mācību programmā galvenā uzmanība tiek pievērsta mutvārdu valodas, lasīšanas un rakstīšanas prasmēm. Sākumskolas beigās skolēniem ir jāspēj izteikties gan angļu, gan īru valodā, saprast dažādus literārus un neliterārus tekstus un efektīvi sazināties. Mācību programmā ir iekļautas arī tādas prasmes kā lasītprasmes, kritiskā domāšana un spēja analizēt un reaģēt uz dažāda veida tekstiem. Turklāt mācību programma veicina radošumu rakstīšanā un sekmē reflektējošu pieeju valodas apguvei.
Mācību saturs	Ministrijas noteikta vienota valsts mācību programma, kas balstīta uz <i>ISCED</i> .	Valsts pamatprogramma katrai klasei ar vienotu ārējo vērtēšanu.	Pamatizglītības programma (angļu un īru valodā), pielāgojama skolu etniskajai dažādībai.
Pārbaudījumi	Valsts mēroga standartizētie testi, vidusskolas noslēguma eksāmens, starptautiskie salīdzinošie pētījumi.	Nacionālais eksāmens 8. klasē, vidusskolas noslēguma eksāmens, profesionālās izglītības eksāmeni, starptautiskie salīdzinošie pētījumi.	Nacionālais angļu valodas lasīšanas novērtējums, valsts eksāmeni vecāko klašu skolēniem, starptautiskie salīdzinošie pētījumi.